

ศึกษาแนวทางการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์
อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

**A Study of Application of the Meditation to Promote the Satisfactory
Characteristics of the Students the Primary School in the Level of
Grass 4 - 6 of Dongsawanvitya School Dongsawan Sub-District,
Nakiangdistrict, Nongbauimpoo Province**

พระณรงค์ คุณธำโร (สีสุวัน),

สมเดช นามเกต และ บุญส่ง สิ้นธุ์นอก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาหนองคาย

Phra Narong Kontaro (Sisuwon),

Somdet Namket and Boonsong Sinthunok

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong khai Campas, Thailand

Corresponding Author, Email: jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) หลักการเจริญสมาธิในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) วิธีการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู และ 3) ศึกษาแนวทางการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเป็นการศึกษาวิจัยเชิงภาคสนาม แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลจากการวิจัยพบว่า การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยามีคุณภาพของผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่กำหนดขึ้นโดยพิจารณาจากสภาพของสังคม และการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งทำให้มีความจำเป็นต้องเน้นและปลูกฝังลักษณะดังกล่าวให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนทุกคน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านสติปัญญา และคุณธรรม อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงสงบสุขในสังคม

สมาธิเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทำให้นักเรียนพัฒนาการในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ทำให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียนเนื่องจากจิตใจมีสมาธิ ไม่ฟุ้งซ่านด้านการกีฬา นักเรียนมีความตั้งใจในการฝึกซ้อม

หลักการที่นำมาใช้คือ 1) ด้านร่างกายได้แก่หลักไตรลักษณ์ 2) ด้านจิตใจได้แก่บุญกิริยาวัตถุ 3) ด้านสังคมได้แก่ขันติ 4) ด้านเศรษฐกิจได้แก่ละเว้นอบายมุข นักเรียนเข้าใจความจริงของชีวิตมีศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยใช้หลักการเจริญสมาธิในพระพุทธศาสนาโดยการทำบุญให้ทานอยู่เสมอเป็นเหตุให้ความทุกข์ จิตใจสงบ

คำสำคัญ: สมาธิ; ประยุกต์ใช้; ส่งเสริม; คุณลักษณะอันพึงประสงค์

Abstracts

This research is aimed at 1) principles of meditation in Theravada Buddhism; 2) methods of applying meditation to promoting desirable characteristics of primary school grades 4-6 at Dong Sawan Wittaya School, Dong Sawan Subdistrict, Naklang District, Nong Bua Lam Phu Province, and 3) study the guidelines for applying meditation to promoting the desirable characteristics of the students in grades 4-6 at Dong Sawan Wittaya School, Dong Sawan Subdistrict, Nakhang District, Nong Bua Lam Phu Province. It is a qualitative research. By analyzing data from the Tripitaka Buddhist academic papers Related research And is a field research study And present the research results using descriptive analysis method.

The results of the research showed that Promoting desirable characteristics of primary school students in grades 4-6 at Dong Sawan Wittaya School has the quality of learners with morality, ethics, and established values based on the state of society. And the change of the world today This makes it necessary to emphasize and cultivate such characteristics in all learners. To help learners develop in a holistic, including intellectual and moral aspects that will lead to progress and prosperity in society.

Concentration is extremely important to promote desirable characteristics of students, allowing them to develop in areas such as education, to concentrate on their studies due to their mental concentration. Not distracted in sports Students are willing to practice

The principles used are 1) physical, ie three principles, 2) mind, including merit, object, 3) social, including Khanti, 4) economic, including ignoring abhail Students understand the truth of life, having morality as a basis for promoting the desirable attributes of the students by applying the principles of meditation in Buddhism, with constant merit-making as a cause of peace of mind. Keywords: concentrate, apply, promote , Desirable feature

Keywords: Concentrate; Apply; Promote; Desirable Feature

บทนำ

สภาพสังคมไทย จากการพัฒนาจิตใจ การฝึกสมาธิ เจริญปัญญา เป็นแนวทางที่สำคัญยิ่งแนวทางหนึ่งของนักเรียนให้มีสติมั่นคง ไม่หวั่นไหวกับสิ่งที่มากระทบ มีหลักในการควบคุมยึดจิตใจ เพราะสมาธินี้เป็นภาวะจิตที่มีอารมณ์เป็นหนึ่ง หรือการมีจิตใจแนบแน่น อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งนาน ๆ การฝึกสมาธิ คือ กรรมวิธีในการฝึกฝนจิตใจให้แน่วแน่ และการจัดระเบียบความคิดของตนเองเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิต โดยสามารถนำไปใช้ในการเรียน การศึกษา การทำงาน การตัดสินใจต่าง ๆ เป็นต้น สมาธิและการฝึกสมาธิ ก่อให้เกิดผลดี 2 ประการ คือ (1) ให้เกิดผลในทางธรรม ซึ่งเป็นการทำใจให้สงบ บริสุทธิ์ เป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติ พึงเห็นได้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่ไม่มีผู้ใดทำแทนได้ และเป็นบุญกุศลเกิดขึ้นเฉพาะตัวผู้ปฏิบัติ (2) ให้ผลในทางโลก คือ ช่วยในการคิด การเรียนรู้ การใช้ปัญญาในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว การควบคุมอารมณ์แน่วแน่น มีสติมั่นคง มีหลักยึดและควบคุมจิตใจ ซึ่งมีประโยชน์ส่งผลต่อการเจริญก้าวหน้าในส่วนรวมได้ การทำสมาธิเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ทำให้จิตใจสงบ หยุดความฟุ้งซ่าน ไตร่ตรอง แยกแยะปัญหาและสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นที่เป็นอยู่อย่างมีเหตุผล มีจิตที่สงบ สมองแจ่มใส มองอะไรก็เข้าใจได้ชัดเจน สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมาธิจึงเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตที่ดีเมื่อเกิดสมาธิ จิตใจ จะจดจ่ออยู่กับสิ่งที่เรากำหนด เริ่มคิดหาเหตุผลมีสติในสิ่งที่เรากระทำอยู่ว่า ทำเพื่ออะไร และอะไร คือเป้าหมายของชีวิต เมื่อนั้นปัญญาก็จะค่อยๆ เพิ่มขึ้นในการคิดไตร่ตรองนำไปใช้ในการแก้ปัญหา ด้วยเหตุ ด้วยผล สมาธิจึงถูกนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาให้ประสานระบบสัมพันธ์อันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะเมื่อไม่มีสมาธิเกิดขึ้น ปัญญาก็จะไม่เกิดขึ้น สมาธิจะเป็นช่องทางนำไปสู่การเกิดปัญญาในการแก้ปัญหาในการพัฒนาชีวิตที่ดำเนินไปทั้งระบบ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2542 : 45)

โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา จากการบริหารจัดการด้านการศึกษาของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลัก โรงเรียนได้เข้าร่วมเครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธ เครือข่ายโรงเรียนดีประจำอำเภอ เครือข่ายโรงเรียนสีขาว และมุ่งส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่นักเรียนทุกระดับชั้นในฐานะที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวกับการเรียนการสอนนักเรียนและเป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จึงมีความประสงค์จะ การประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” เพื่อจะพัฒนาพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรมโดยการประยุกต์ใช้สมาธิเป็นตัวสร้างเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม อันจะนำพาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการเจริญสมาธิในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาวิธีการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อศึกษาแนวทางการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัยการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสาร (Documentary Research) โดยมีการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมาธิและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการทำสมาธิที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนดงสวรรค์วิทยา และเพื่อศึกษาการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ

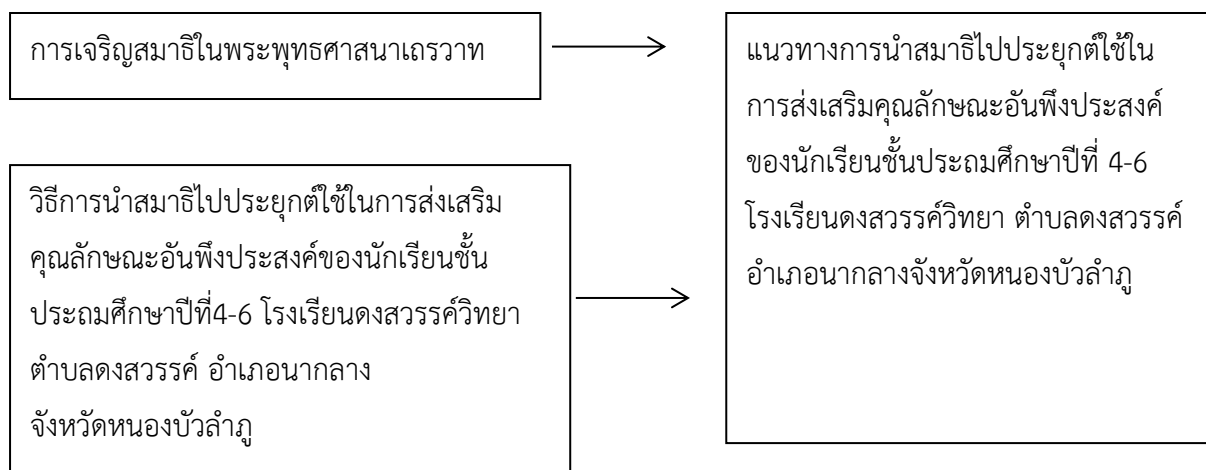
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสาร (Documentary Research) โดยมีการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในการประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งมีการประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในชุมชนโรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

4. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 25 รูป/คนแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระสงฆ์ 2) ครูสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษาและ 3) ผู้นำชุมชน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. หลักการเจริญสมาธิในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า สมาธิเป็นทั้งธรรมและวินัยและมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในการทำสมาธิเบื้องต้นศีลจะเป็นวินัยเพราะสมาธิและศีลเป็นข้อปฏิบัติในเชิงปฏิเสธเพื่อควบคุมความประพฤติทางกายทางวาจาให้สงบเรียบร้อยอันจะส่งผลให้สังคมสงบเรียบร้อยเมื่อผู้รักษาสมาธิเป็นผู้มีศีลมีความประพฤติเรียบร้อยทางกายทางวาจาศีลและสมาธิย่อมกลายเป็นธรรมอันเป็นพื้นฐานของผู้รักษาศีลสมาธิ ปฏิบัติธรรมอันจะเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณธรรมในระดับที่สูงขึ้นอันสืบเนื่องมาจากการรักษาศีลสมาธิ ปฏิบัติธรรมและโทษของผู้ไม่ประพฤติศีลและสมาธิทำให้เห็นถึงความสำคัญในการรักษาศีล ซึ่งสรุปความสำคัญในการทำสมาธิไว้ดังนี้การทำสมาธิและรักษาศีลย่อมก่อให้เกิดอานิสงส์จำนวนมากแก่ผู้ทำสมาธิและรักษาศีลทั้งทำให้ประสบกับสิ่งที่น่าปรารถนาน่าพอใจอันเป็นประโยชน์ชีวิตในปัจจุบันรวมถึงเป็นการทำประโยชน์ชีวิตในเบื้องหน้าด้วยศีลย่อมคุ้มครองผู้ทำสมาธิ รักษาศีลไม่ให้ตกไปในที่ชั่วให้พบกับความสุขในโลกหน้าและจะยังประโยชน์สูงสุดแห่งชีวิตให้เกิดขึ้นด้วยศีลเป็นฐานรองรับคุณธรรมในระดับที่สูงขึ้นในขณะที่เดียวกันบุคคลผู้ทุศีลไม่ทำสมาธิไม่ประพฤติศีลและการปฏิบัติธรรม สมาธิย่อมก่อให้เกิดโทษแก่ตนเองทำให้ต้องประสบกับสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา รวมถึงบุคคลนั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่รักษาตนเอง

2. วิธีการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่าสรุปแนวคิดทฤษฎีพบว่า จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สมาธิเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทำให้นักเรียนพัฒนาการในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ทำให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียนเนื่องจากจิตใจมีสมาธิ ไม่ฟุ้งซ่านด้านการกีฬา นักเรียนมีความตั้งใจในการฝึกซ้อม และในการเล่าเรียนศึกษาเองนักเรียนก็ต้องอาศัยสมาธิเป็นที่ตั้ง อีกทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ดังนั้น ตัวผู้เรียนจำต้องมีสติและสมาธิกำกับตัวเองเสมอเพื่อให้บรรลุคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้

3. แนวทางการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลางจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม ได้ว่า

การประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 8 ประการ มีค่าเฉลี่ยในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ด้านรักความเป็นไทย 2) ด้านมีจิตสาธารณะ 3) ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน 4) ด้านรักชาติ ศาสน กษัตริย์ 5) ด้านมีวินัย 6) ด้านอยู่อย่างพอเพียง 7) ด้านความใฝ่เรียนรู้ และ 8) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต สรุปโดยรวม ถือว่าการปฏิบัติสมาธิ

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูตามสภาพส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ตามสภาพส่วนบุคคล ทดสอบความพร้อมและความแตกต่างระหว่างชั้นเรียน ได้แก่ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-5-6 และระดับชั้นของนักเรียนผู้ให้สัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

นักเรียนที่มีสมาธิ มีความรู้ เข้าใจในการเรียนรู้มากขึ้น มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูทำสมาธิได้นักเรียน มีความเห็นต่อการประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนที่มีเพศแตกต่างกัน มีความเห็นต่อการประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ในด้านรักชาติ ศาสน กษัตริย์ ด้านซื่อสัตย์สุจริต ด้านวินัย ด้านใฝ่เรียนรู้ ด้านอยู่อย่างพอเพียง ด้าน

มุ่งมั่นในการทำงาน ด้านรักความเป็นไทย และด้านจิตสาธารณะ ในการใช้สมาธิ และการปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้องตามพิธีการ

นักเรียนมีสมาธิ มีความรู้ เข้าใจในการเรียนรู้ มีแนวทางการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

นักเรียนมีแนวความเห็นต่อการประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดอนก่อโนนสวรรค์ อำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาแล้วนักเรียนมีสมาธิมีความเห็นแนวทางการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านซื่อสัตย์สุจริต ด้านวินัย ด้านใฝ่เรียนรู้ ด้านอยู่อย่างพอเพียง ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านรักความเป็นไทย และด้านจิตสาธารณะนักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนแตกต่างกัน มีความเห็นต่อ การประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

นักเรียนมีการประยุกต์ใช้สมาธิมีความเห็นต่อการประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านซื่อสัตย์สุจริต ด้านวินัย ด้านใฝ่เรียนรู้ ด้านอยู่อย่างพอเพียง ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านรักความเป็นไทย และด้านจิตสาธารณะประโยชน์ที่ได้รับจากการประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูได้ดังนี้

1) นักเรียนได้รับประโยชน์โดยได้นำการปฏิบัติสมาธิไปใช้ในชีวิตประจำวัน จนทำให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานมากขึ้น มีสมาธิกับงานที่นักเรียนได้ลงมือทำ จนเกิดทักษะทางความรู้ รู้จักเหตุผล และรู้จักยังคิดในสิ่งที่ตนทำอย่างมาก

2) นักเรียนมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น รู้สึ่วาจิตใจจะสะอาด ไม่มีความคิดในด้านที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียน ทำให้มีสติกำกับอยู่กับความคิดเสมอว่าตนเองจะต้องตั้งใจเล่าเรียนให้สำเร็จ

3) นักเรียนเกิดความอดทนหลังจากได้นั่งสมาธิ มีความขยัน และมุ่งมั่นในการทำงานที่คุณครูมอบหมายมากขึ้นและมีระเบียบวินัยที่มากขึ้น

4) นักเรียนมีจิตรักเมตตาต่อสัตว์หลังจากได้ทำการนั่งสมาธิและแผ่เมตตา และได้อธิษฐานจิตให้สรรพสัตว์มีแต่ความสุขความเจริญมากขึ้น และมีจิตใจที่ร่าเริง ใจเย็นลง

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับสมาธิและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา จากการศึกษาเอกสาร พบว่า สมาธิ เป็นตัวส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ ทำให้นักเรียนเกิดความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีความซื่อสัตย์สุจริต เกิดมีวินัยในตัวเอง สนใจใฝ่เรียนรู้ รู้จักพอประมาณ มุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ มีใจรักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ซึ่งมีนักวิชาการ นักการศึกษา และปราชญ์ผู้รู้ ได้แสดงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการนำสมาธิมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมากมายดังเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษา

2. แนวทางการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

จากการศึกษา แนวทางการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมถือว่าดีเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนได้ประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักความเป็นไทยถือว่าดีมากด้านมีจิตสาธารณะ และด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านมีวินัย ด้านอยู่อย่างพอเพียง และด้านมุ่งมั่นในการทำงาน อยู่ในระดับมากทุกด้านแสดงให้เห็นว่า นักเรียนได้นำเอาหลักสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จนทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมในทางที่ดีและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีตามไปด้วย การทำสมาธิในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนได้จัดทำขึ้นจึงถือได้ว่าเป็นประโยชน์แก่นักเรียนเอง และสามารถทำให้นักเรียนเกิดความรู้ตระหนักในการนำสมาธิไปปรับใช้เพื่อพัฒนาตนเอง โดยการปฏิบัติสมาธิอย่างถูกต้องนี้เองจึงทำให้นักเรียนเกิด ความไม่เห็นแก่ตัว เกิดมีจิตสาธารณะมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุริ ปันเจริญ (2549 : 86)**กล่าวไว้ว่า นักเรียนที่มีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียน กับเพื่อนดี จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยแนะนำในการเรียน กับเพื่อน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในด้านการเรียน มีความเกรงใจซึ่งกันและกัน มีความจริงใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเพื่อนในการปฏิบัติสมาธิก่อนเรียน และระหว่างเรียนที่ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมไว้ ไม่ว่าจะเป็นการทำสมาธิตอนเช้าแถวทั้งช่วงเช้า ช่วงกลางวัน และในช่วงกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ แผ่เมตตา ก็เป็นการฝึกให้นักเรียนมีสมาธิ ฝึกให้นักเรียนมีสมาธิในช่วงกิจกรรมเล่านิทานธรรมะ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนตั้งใจ ฟัง และในกิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมของทางโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนได้นิมนต์พระสงฆ์เข้ามาอบรมและสอนวิธีการทำสมาธิให้แก่ นักเรียน จนทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมในการสนใจเรียน และมีความตั้งใจมากขึ้น สอดคล้องกับ **พระราชวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2530 : 42)** ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนอย่างมีสมาธิ คือ การเรียนอย่างตั้งใจ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ใฝ่ความรู้จริงต้องการเข้าถึงความจริง และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสุริยันต์ สัตตะยาภุมม (2555 : 44)** ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการศึกษาการ ฝึกสมาธิแบบอานาปานสติที่มีต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดปทุมวนาราม กรุงเทพมหานคร จากการ

ใช้แบบสังเกต พฤติกรรมการตั้งใจเรียน พบว่านักเรียนที่ยังไม่ได้เข้าร่วมการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติมีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนน้อย โดยดูได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ได้แก่ ลูกจากที่นั่ง โดยไม่จำเป็นและไม่ได้รับอนุญาต หยอกล้อกับเพื่อน แกล้งเพื่อน พุดคุยกัน หรือหลับในห้องเรียนในขณะที่ครูสอน แต่หลังจากที่นักเรียนได้เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติ พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนมากขึ้น โดยตั้งใจฟังครูสอนในขณะที่เข้าเรียน ตอบคำถามครู ชักถามครูเมื่อไม่เข้าใจ ทำงานตามที่ครูมอบหมาย ส่งงานทันเวลาตามที่ครูกำหนด เข้าร่วมกิจกรรมตามที่ครูกำหนด มีความกระตือรือร้นในการทำงานส่งครู ทั้งนี้โปรแกรมการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติที่สร้างขึ้น มีขั้นตอนของการฝึกสมาธิอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการให้นักเรียนที่เข้าร่วมการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติได้มีส่วนร่วม ได้มีประสบการณ์ และเน้นการเรียนรู้ผ่านการฝึกสมาธิด้วยการปฏิบัติอย่างถูกต้อง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนมีกระบวนการคิด การปฏิบัติอย่างถูกวิธี สามารถนำการฝึกสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการเรียนได้เป็นอย่างดี

2. การเปรียบเทียบระดับแนวทางการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู

จากการเปรียบเทียบแนวทางการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอหนองบัวลำภูได้ว่า

1. นักเรียนหญิงแสดงความคิดเห็นในเรื่องของการประยุกต์ใช้สมาธิมากกว่า เพศชายในด้านความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านมีวินัย ด้านอยู่อย่างพอเพียง ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านรักความเป็นไทย และด้านมีจิตสาธารณะ จะเห็นได้ว่านักเรียนหญิงมีความสนใจในเรื่องของการทำสมาธิในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์มากกว่าเพศชาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันเพ็ญ เนตรประไพ ที่ทำงานวิจัยเรื่อง “การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมารีย์อุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” พบว่า ผู้ปกครองเพศหญิงมีความต้องการจำเป็นสูงกว่าเพศชาย (ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.119 และ 0.097 ตามลำดับ) เพื่อพิจารณาเป็นรายได้พบว่า ผู้ปกครองเพศชายมีความต้องการในด้านใฝ่เรียนรู้เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.142 และลำดับสุดท้าย คือ ด้านซื่อสัตย์สุจริต โดยมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.061 ส่วนผู้ปกครองเพศหญิงมีความต้องการในด้านอยู่อย่างพอเพียงเป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.173 และลำดับสุดท้ายคือด้านมีวินัย โดยมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.087 (วันเพ็ญ เนตรประไพ (2553 : 115)

2. นักเรียนมีความคิดเห็นในเรื่องของการประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์มากกว่าอายุ 14 ปี และ 15 ปี ซึ่งมีความคิดเห็นมากในทุกๆ ด้าน ไม่แตกต่างกัน จะเห็นได้ว่านักเรียนที่มีอายุน้อยยังมีความต้องการในด้านของคุณธรรมจริยธรรมที่มาก เพราะถือได้ว่าเด็กนั้นเปรียบเสมือนผ้าขาวที่สะอาดต้องการความสะอาดบริสุทธิ์เสมอ สอดคล้องกับ**ทองพูล ภูสิม (2553 : บทคัดย่อ)** ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กรณีศึกษาโรงเรียนแกดำวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังจากที่ได้พัฒนาโดยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) นั้น คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยรวมเพิ่มขึ้นทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าคุณธรรมและจริยธรรมที่เพิ่มขึ้นนั้นอยู่กับปัจจัยหลายประการด้วยกัน อาทิ ความแตกต่างระหว่างเพศ อายุ รวมไปถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการเกิดคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน

3. ในชั้นเรียน นักเรียนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่องการประยุกต์ใช้สมาธิเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไม่แตกต่างกัน เพราะจะเป็นด้วยว่าการทำสมาธินั้น เป็นสิ่งที่นักเรียนได้ปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว เพราะทางโรงเรียนได้สอดแทรกกระบวนการทำสมาธิลงในทุก ๆ กิจกรรมของทางโรงเรียนจึงทำให้นักเรียนมีความเห็นที่ไม่แตกต่างกันนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ครูควรสนับสนุนในการประยุกต์ใช้สมาธิในกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อต่อยอดสมาธิที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว
2. ควรที่จะมีโปรแกรมการทำสมาธิในช่วงโมเรียน เพื่อจะทำให้นักเรียนเกิดความผ่อนคลายจากการเรียนและมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น
3. ควรที่จะมีมุมสงบ และมีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยในการทำสมาธิ เป็นสถานที่โล่ง ห้องโล่ง ไม่แออัดที่สามารถทำสมาธิได้อย่างสบาย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนในการเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ความศึกษาในด้านอื่น ๆ เช่น ด้วยเทคนิคการสอน ด้วยการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความร่วมมือกับทางโรงเรียน เพื่อทราบข้อมูลเชิงลึกและนำไปส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนได้

3. ในการวิจัยครั้งต่อไปการศึกษากลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่พระนิสิตนำมาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เพื่อเป็นแบบอย่างในการนำไปส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่ยั่งยืนต่อไป ครูอาจารย์ ควรแนะนำให้นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ปีที่ 6 นำบทสวดมนต์ไปสวดที่บ้านทุกวัน และปฏิบัติธรรมด้วยอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการบูชาพระรัตนตรัย เจริญสติ ขจัดมลทินในจิตใจ และทำให้มีสติปัญญาดี เพื่อจะได้ทราบข้อมูลความเหมือนกัน และความแตกต่างกัน อันจะเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ทองพูล ภูสิม. (2553). *การพัฒนาคุณลักษณะที่เป็นจริงและลักษณะที่พึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กรณีศึกษาโรงเรียนแกดำวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.*
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). *สมาธิฐานสู่สุขภาพจิต และ ปัญญาหยั่งรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 4).* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.
- พระมหาสุริยันต์ สัตตะยาภุมม. (2555). *ผลการศึกษการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติที่มีต่อพฤติกรรมการตั้งใจเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดปทุมวนาราม กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2530). *ทางสายกลางของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.*
- วันเพ็ญ เนตรประไพ. (2553). *การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมารีย์อุปถัมภ์ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- สุวีรี ปันเจริญ. (2549). *องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการไม่มีสมาธิในการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยา เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโทศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*